

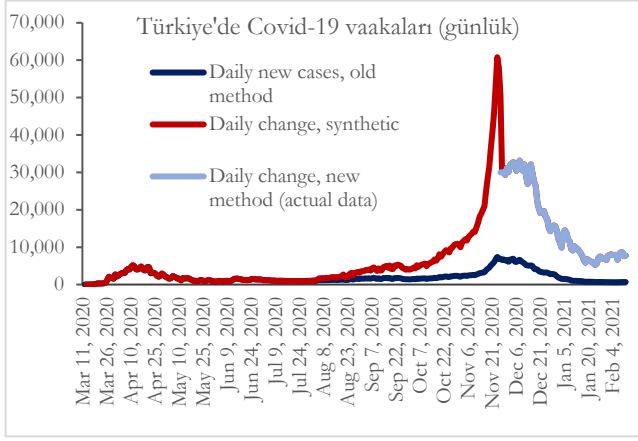
Türkiye Ekonomi Monitörü, Nisan 2021
Dalgalar Arasında Yön Bulmak

YÖNETİCİ ÖZETİ

I. GENEL BAKIŞ

COVID-19 tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çok büyük kayıplara yol açtı. COVID-19 vakalarının tutarlı bir tanımına dayanan yeni tahminler, virüsün yayılmasını kontrol altına almak için etmek için Aralık ayının sonlarında uygulamaya konulan yeni kısıtlamalar öncesinde, salgının Kasım ayından Aralık ayına kadar hızla arttığını gösteriyor (Şekil 1). COVID-19 salgınının 2020 yılının sonlarındaki yayılımı birçok Avrupa ülkesi ile benzer bir yol izlemiştir.

Şekil 1: COVID vakaları 2020 sonunda zirveye ulaştı

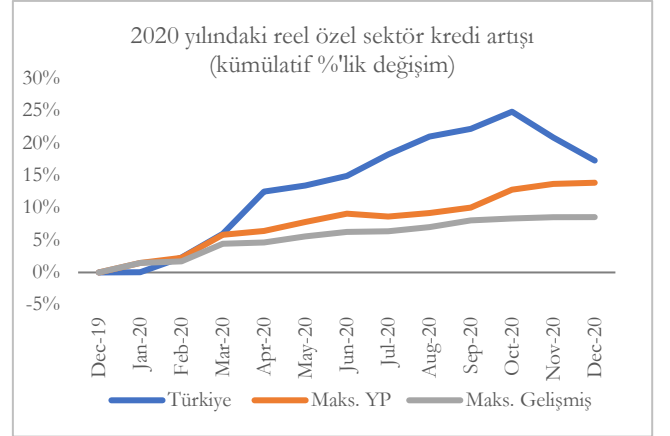
Türkiye’nin 2020 yılındaki ekonomik büyüme performansı diğer ülkelere nazaran güçlüydü ancak yine de yoksulluk ve işsizlik yaygınlaştı. Türkiye’nin GSYH’si 2020 yılında Çin haricinde G20 ülkeleri arasındaki en yüksek performans ile yüzde 1,8 büyüdü. Bu büyüme performansı, 2020 yılının ikinci yarısı itibariyle kaydedilen, üçüncü çeyrekte olmak üzere ve dördüncü çeyrekte de devam eden en güçlü ekonomik toparlanma seviyelerinden birisi sayesinde gerçekleşmiştir (Şekil 4). İstihdamı ve hanehalklarını desteklemeye yönelik önlemlere rağmen, işgücü piyasası ve yoksulluk kötüleşmiştir. İç talep göstergeleri 2021 yılının başlarında ekonomik büyümenin soğuduğuna dair bazı sinyaller verse de, sanayi üretimi gibi arz tarafı göstergeleri halen sağlamdır.

Türkiye COVID-19 krizine özellikle kredi kanalları üzerinde odaklanan büyük bir ekonomik teşvik programı ile cevap verdi. Mali açıdan, Türkiye’nin COVID-19 teşvik paketi, vergi ertelemeleri ve koşullu yükümlülükler de dahil edildiğinde GSYH’nın yaklaşık yüzde 12’si seviyesine ulaşmıştır. Bu rakam yükselen piyasalar ve G20 ülkeleri ortalamalarından daha yüksektir

ve Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Kanada gibi ülkelerin teşvik paketleri ile benzer seviyelerdedir. Program, G20 ülkeleri arasında benzersiz bir şekilde geniş çaplı bir mali araç yelpazesinden yararlanırken, Türkiye’nin sunduğu destekler büyük ölçüde bankacılık sektörü aracılığıyla sağlanmıştır ve bütçe üzerinde doğrudan mali maliyetler olarak değil, gelecekte hükümetin koşullu yükümlülükleri olarak gerçekleşmiştir.

Kredi teşvikleri, gevşek para politikası ve kredi genişlemesini teşvik eden diğer düzenleyici önlemler, 2020 yılının sonlarında ekonomik faaliyette sert bir artışa yol açtı. Kredi garanti fonunu ve kamu bankalarını yeniden sermayelendirmeye yönelik hükümet önlemlerine ek olarak, politika faiz oranları enflasyonun altında tutulmuş ve bankaları kredilendirme faaliyetlerini artırmaya teşvik eden bir dizi finansal düzenleyici önlem uygulamaya konulmuştur. Bu politikaların bileşimi sonucu, 2020 yılında dünyadaki en büyük kredi genişlemelerinden biri olmuştur (Şekil 2).

Şekil 2: 2020 yılında çok yüksek bir kredi artışı kaydedildi

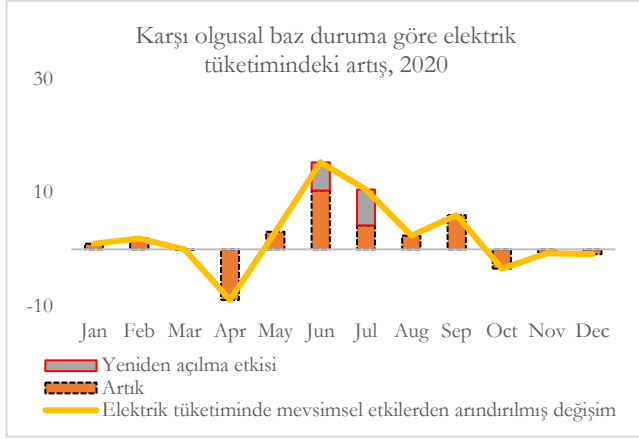

Not: Kredi artışı Türkiye veya benzer ülkeler için döviz değerlendirme etkilerine göre düzeltilmemiştir.

COVID-19 krizine karşı gerçekleştirilen doğrudan mali destekler, boyut bakımından daha küçüktü ve hedefliydi, ancak firmalara ve hanehalklarına önemli destek sağladı. Direkt mali harcamalar, koşullu yükümlülüklerdeki artışa göre çok daha küçük olmakla birlikte, önemli hedefli mali amaçları desteklemiştir. Mali harcamalarla desteklenen başlıca kalemler arasında, ücretsiz izne çıkarılan çalışanlara yapılan ödemeler, hanehalklarına yapılan ilave toplu sosyal destek ödemeleri ve işsizlik ödeneklerinde yapılan artışlar yer almıştır. Gelir tarafında, ekonomik faaliyet azalırken firmalar üzerindeki

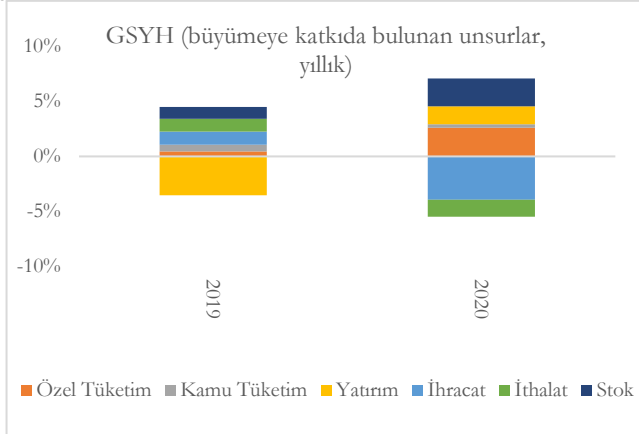
maliyet yükünü hafifletmek için çeşitli vergi ve harç ödemeleri ertelenmiştir.

Şekil 3: Yeniden açılma sebebiyle toparlanma sadece kısmi oldu

Birinci dalgadan sonraki yeniden açılma da ekonomik toparlanmada rol oynadı. Türkiye, her ne kadar COVID-19 virüsünün yayılımını sınırlamada etkili olsa da, tam ölçekli bir kapanmaya göre daha gevşek olarak nitelendirilebilecek kısıtlama önlemlerini hızlı bir şekilde uygulamaya koydu. İlk dalganın ardından, COVID-19 salgınına karşı hareketliliğin ve ticari işletme faaliyetlerinin kısıtlanmasına yönelik önlemler Haziran ve Temmuz aylarında gevşetildi. Dünya genelindeki yeniden açılma deneyimlerine dayalı olarak ve ekonomik faaliyetin bir göstergesi olan yüksek frekanslı elektrik tüketim verileri kullanılarak, yeniden açılmanın ekonomik faaliyetteki toparlanmanın üçte biri ile yarısı arasında bir oranını oluşturduğu, dolayısıyla diğer faktörlerin -teşvik programları- çok önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir (Şekil 3).

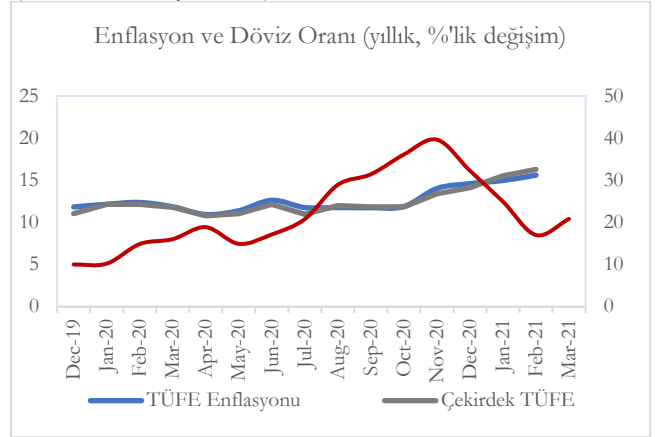
Şekil 4: Büyüme tüketim ve yatırımlar sürükledi

Toparlanma ile birlikte ekonomik riskler ortaya çıktı.

2020 yılında güçlü bir toparlanma sağlamaya yönelik tasarlanan politikalar, özellikle yurt içi enflasyon, kur değer kaybı ve dış rezervlerin kaybı başta olmak üzere dengesizliklerin ve risklerin artmasına neden oldu. Enflasyon kademeli olarak hızlanarak Şubat 2021'de 18 ayın en yüksek seviyesi olan %15,7'ye ulaştı (Grafik 5). Sermaye çıkışları, azalan ihracat ve artan ithalat karşısında Merkez Bankası, Türkiye'nin 2020 yılının ikinci çeyreğinde artan dış finansman ihtiyacının büyük kısmını uluslararası rezervleri kullanarak finanse etti. Kısa vadeli yükümlülükler hariç rezervlerin daha önce benzeri görülmemiş düşük seviyelere ulaşması ile birlikte, Merkez Bankası bu desteği sağlamaya devam edemedi. Bunun üzerine Lira değer kaybetmeye başladı ve yılı neredeyse %30 daha düşük bir seviyede kapatarak enflasyonist baskıları daha da artırdı (Şekil 6).

Şekil 5: Enflasyon artışı hız kazandı

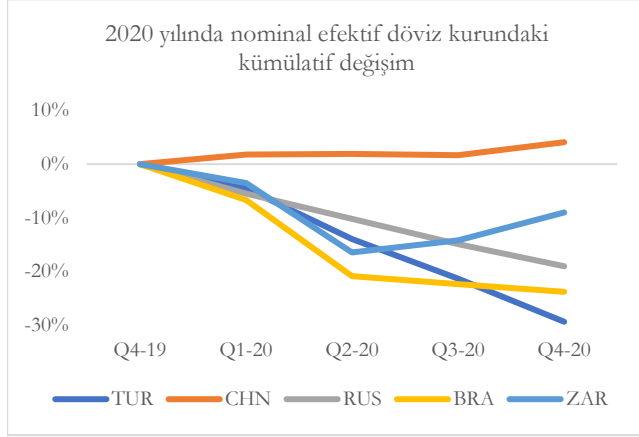

Artan kırılganlıkları gidermek için 2020 yılının sonuna doğru para ve kredi politikaları önemli ölçüde sıkılaştırıldı.

Kırılganlıkların artması ile birlikte, yetkililer ekonomiyi istikrara kavuşturmaya ve oluşan dengesizlikleri azaltmaya yönelik tasarlanan bir dizi önemli politika değişikliği uyguladı. Merkez Bankası, politika faiz oranını Eylül 2020 ile Mart 2021 ayları arasında kademeli olarak arttırarak reel faiz oranını tekrar pozitif reel bölgeye getirdi (Şekil 7). Merkez Bankası ayrıca tek bir politika faizine geri dönüşü sağlayarak, Para Politikası Kurulu açıklamalarında daha fazla ileriye yönelik yol göstericilik sağlayarak ve piyasa faizine ilişkin daha yüksek frekanslı veriler yayınlayarak şeffaflığı arttırmaya yönelik adımlar attı. Hem Merkez Bankası hem de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), ticari bankaların varlıklarını aktif olarak kullanmalarını zorunlu kılan "Aktif Rasyosu" ve reel kredi büyümesine bağlı zorunlu karşılıklar gibi

kredi büyümesini desteklemeye yönelik getirilen düzenlemeleri geri çekti.

Şekil 6: Kur sert bir şekilde değer kaybetti

2021 yılına girerken volatilité azalmış ve riskler giderilmeye başlamıştı. Bu revize edilen politika çerçeveleri karşısında, portföy akışları Türkiye'ye dönmeye başladı; Lira Ekim ayındaki en düşük noktasına göre belirgin bir şekilde istikrar ve değer kazandı ve kredi temerrüt swap primleriyle ölçülen ülke risk primi düşmeye başladı.

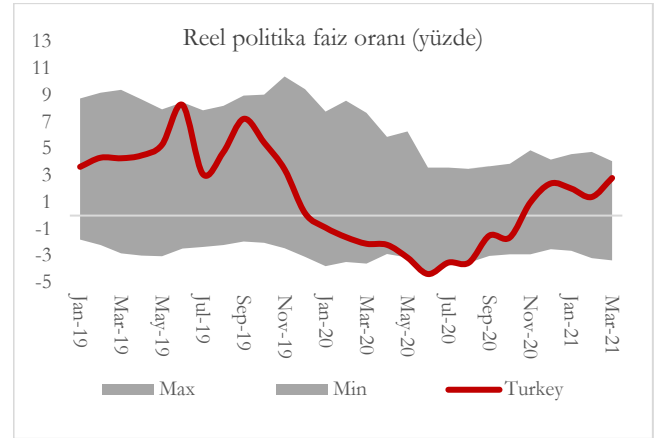
Ancak, Mart 2021 ayında Türkiye daha önce elde edilen kazanımları ortadan kaldıran yeni bir piyasa ve fiyat dalgalanması yaşadı. Mart ayında Merkez Bankası Başkanı'nın değiştirilmesinin ardından (4 ay içinde TCMB başkanı ikinci kez değişti) bunun fiyat istikrarına yönelik para politikası duruşunda bir yumuşamaya işaret ettiği korkusuyla yaşanan dalgalanma ile döviz kurları ve lira varlık piyasaları yoğun bir şekilde sarsıldı. Türk Lirası bir günde yüzde 9,3 değer kaybederken, tahvil faizleri sadece iki günde 500 baz puana yakın yükseldi ve 5 yıllık kredi temerrüt swap primi şimdiye kadar kaydedilen bir gündeki en sert artışı yaşadı. O zamandan bu yana, sıkı para politikası taahhüdü veren açıklamalar, oynaklığın şimdilik hafiflediğini gösteriyor.

Kredi patlaması, turizmdeki çöküş ile birlikte 2020 yılında cari hesaplar dengesini derin bir açığa sürükledi. Üçüncü çeyrekteki ekonomik toparlanma, büyük ölçüde ithal mallara harcanan iç tüketim ve yatırımlardan kaynaklandı. Bu talep ve güvenli liman olarak altına olan talepteki artış, ithalat faturasının hızlı bir şekilde yükselmesine yol açtı. Sert bir şekilde azalan mal ve hizmet (özellikle turizm) ihracatı ile birlikte bu durum,

2019 yılında fazla veren cari hesaplar dengesinin 2020 yılında GSYH'nin yüzde 5,1'i seviyesinde bir açık vermesine yol açtı. Yılın ilk yarısında yaşanan büyük kesintinin ardından, yılın ilerleyen aylarında tedarik zincirlerinin yeniden faaliyete başlaması ile birlikte ihracat toparlanmaya başladı.

Şirket borçlarının artması ile birlikte, şirketler ve bankalar bilanço baskısı hissetti. 2018 yılından bu yana devam eden şirketlerin borç azaltma süreci COVID-19 pandemisi ile birlikte kesintiye uğradı. Finansal olmayan şirket kesimindeki borç seviyeleri, gelişmekte olan piyasalar arasındaki en sert yükseliş ile 2020 yılının ilk altı ayında GSYH'nin yüzde 9'u kadar arttı. Likit olmayan şirketlerin sayısı 2020 yılının ikinci çeyreğinde arttı ve şirketler kesiminin kırılabilirlik ölçüleri yıl boyunca yüksek seviyelerde seyretti. Şirketler kesiminin kırılabilirliği, kur ve aktif kalitesi şoklarına duyarlı bankalar için ana risk olmaya devam etmektedir.

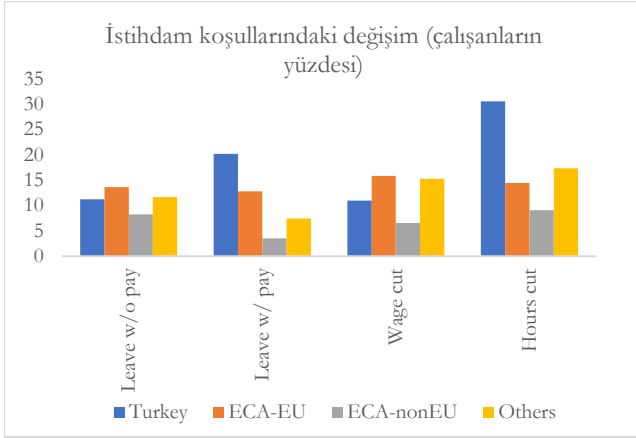
Şekil 7: 2020 sonlarında faiz oranları sıkılaştı

Not: Türkiye ve 12 yükselen piyasa karşılaştırması; gerçekleşen reel faiz oranı.

Türkiye'deki şirketler 2020 yılında COVID-19 salgınından kötü bir şekilde etkilendi. Türkiye'deki şirketler satış hacimlerinde daha sert bir düşüş yaşadılar. COVID-19 salgınının başlangıcından bu yana devletin uyguladığı işten çıkarma yasağının kısıtladığı Türk şirketler bu durum karşısında çalışma saatlerini düşürdüler ve daha fazla işçiyi ücretli izne çıkardılar (Şekil 8). Kadınların yönettiği şirketler, en kötü etkilenen sektörlerden biri olan konaklama sektöründe yoğunlaştığından dolayı bu krizden orantısız bir şekilde etkilenmişlerdir.

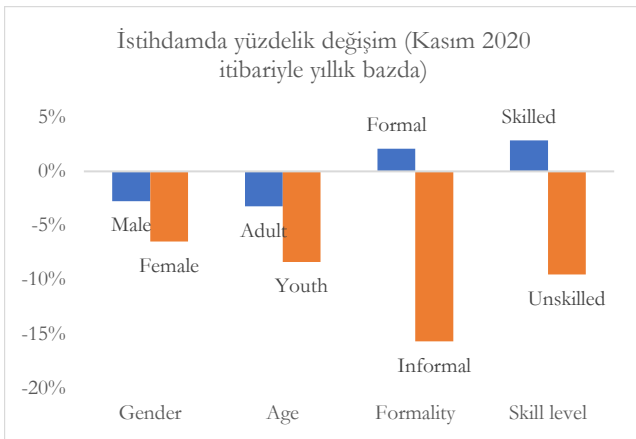
Şekil 8: Çalışma saatleri düşürülen ve izne çıkarılan işçiler

Not: Anket tarihine kadarki ilk etkileri yansıtmaktadır (Haziran-Temmuz 2020)

İş kayıpları mevcut işgücü piyasası eşitsizliklerini daha da ağırlaştırdı. İşten çıkarma yasağına rağmen, 2020 yılının ikinci çeyreğinde milyonlarca iş kaybının olduğu bildirilmiştir. Genel olarak işgücü piyasası yıl sonuna doğru iyi bir toparlanma yaşamasına rağmen, kadınlar, gençler, düşük vasıflı ve kayıt dışı çalışanlar bunun dışında kalmıştır (Şekil 9). Bu asimetrik toparlanma, gençlerin işsizlik oranının halihazırda çok daha yüksek olması ve Türkiye'nin gelir ve insan sermayesi seviyeleri göz önüne alındığında kadınların işgücüne katılımının beklenenden çok daha düşük olması nedeniyle mevcut eşitsizlikleri daha da ağırlaştırmıştır.

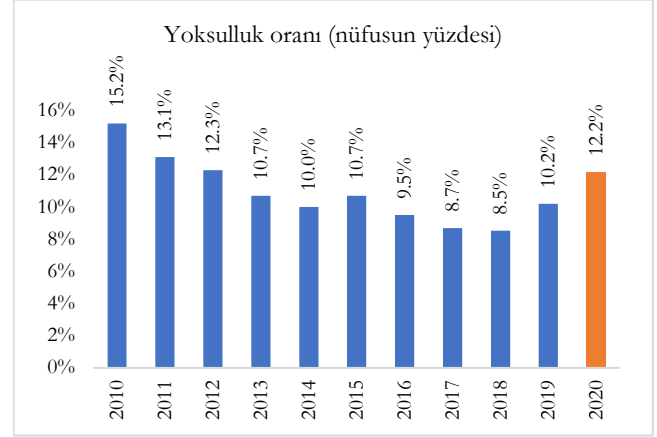
Şekil 9: İşgücü piyasasında toparlanma dengesiz

2020 yılında yoksulluk sert bir şekilde yükseldi. Yoksulları daha fazla etkileyen iş kayıpları ile bağlantılı olarak, 2019 yılında hızlı bir şekilde yükselerek yüzde 10,2'ye yükselen yoksulluk içinde yaşayan insanların

oranının 2020 yılında yüzde 12,2'ye ulaştığı tahmin edilmekte ve giderek büyüyen bir zorluk teşkil etmektedir. (Şekil 10). İşçileri ve hanehalklarını destekleyen mali önlemler olmasaydı, yoksulluktaki artış çok daha yüksek olurdu.

Şekil 10: 2020 yılında yoksulluğun arttığı tahmin edilmektedir

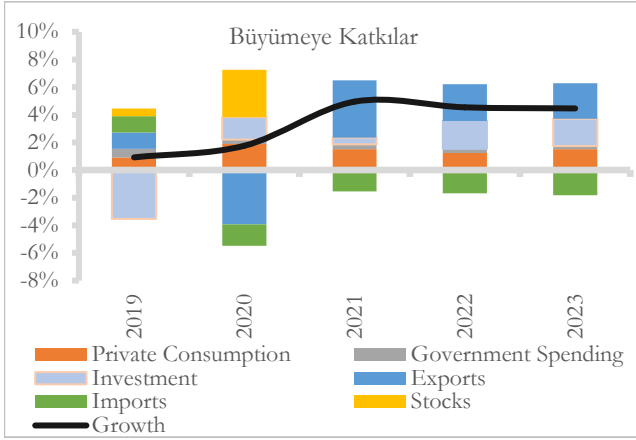

II. GELECEĞE BAKIŞ

Türkiye'nin 2021 yılında reel ekonomide bir yükseliş yaşaması beklenmektedir, ancak makroekonomik politika belirsizliği ve yüksek kırılabilirliklerin olduğu bir ortam mevcuttur. Türkiye ve dünyanın geri kalan ülkelerinin çoğu bu yıl COVID-19 salgınından kurtulmak için çaba sarf edecektir. Bununla birlikte, karşılaştırma için "baz" alınan 2020 başlarındaki seviye istisnai bir şekilde düşük olduğu için Türkiye'deki yıllık büyümenin yüzde 5 gibi kayda değer bir seviyeye ulaşması beklenmektedir (Şekil 11). Bununla birlikte, Mart ayında yaşanan yeni bir piyasa baskısı dalgası makro-fınansal riski artırmıştır ve özellikle enflasyon üzerindeki politika kontrolünü zayıflatarak, ve şirketler kesimi ve banka bilançoları üzerindeki baskıları ağırlaştırarak Türkiye'nin ekonomik görünümünü zayıflatmıştır.

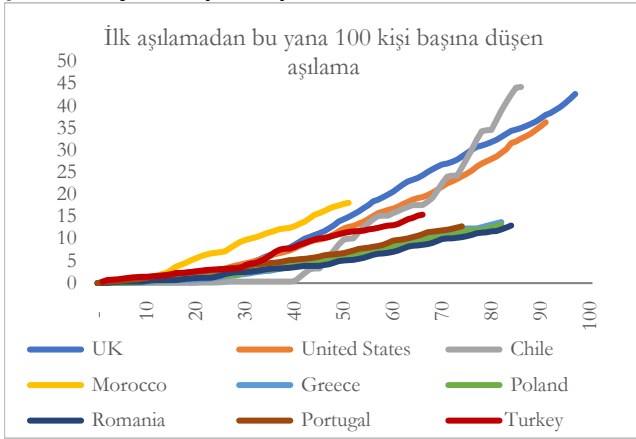
2021 yılında ihracattaki toparlanmanın ve baz etkisinin büyümeyi sürüklemesi beklenmektedir. Türkiye ekonomisi COVID salgının yol açtığı düşük seviyelerden 2020 sonu itibarıyla toparlanmış bulunmaktadır ve bu faaliyet seviyesinin geniş anlamda korunması beklenmektedir. İhracatın 2021 yılındaki büyümenin üçte ikisini oluşturması ve geçen yılki büyük şok sonrasında normalleşmesi beklenmektedir. Özel tüketimin büyümeye sadece hafif bir katkıda bulunması beklenmektedir.

Şekil 11: 2021 yılındaki büyümeyi ihracat sürükleyecek

COVID-19 salgınının yeniden canlanması riski ve aşılamanın yaygın bir şekilde ilerlemesinin önündeki riskler büyümeyi frenleyebilir. Türkiye'nin Ocak ayında başlatılan aşılama programı iyi bir ilerleme kaydetmiş olsa da (Şekil 12), aşı arz güvenliğine ve aşılama hızını artırma kapasitesine yönelik riskler, nüfusun çoğunluğunun ne zaman tam olarak aşılanabileceğine dair tahminlerin geniş bir yelpazeye yayılmasına yol açmaktadır. COVID-19 salgınının kontrolden çıkmasına ilişkin devam etmekte olan riskler ile birlikte, daha kısıtlayıcı kontrol önlemlerini yeniden uygulamaya koyma ihtiyacı bu yıl büyümenin tahminlerin altında gerçekleşmesine yol açabilir.

Şekil 12: Aşılama iyi ilerliyor

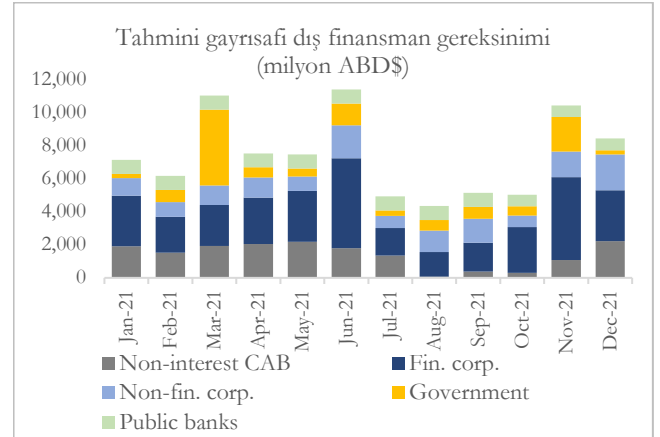
Yükselen dış volatilité büyümeyi rayından çıkarabilir. Gelişmiş ülkelerdeki (özellikle ABD) yükselen enflasyon beklentileri ve gelişmiş ekonomilerde çok gevşek para politikasının sona erdirileceğine dair piyasa spekülasyonunun yoğunlaşması, 2013 yılındaki *taper tantrum* dönemine benzer şekilde, küresel likiditenin gelişmekte olan piyasalardan uzaklaşmasına yol açan istikrarsızlaştırıcı hareketlere neden olabilir. Bu durum

2013 yılında olduğu gibi yükselen piyasa ekonomilerinin merkez bankalarını, para birimlerinin önemli ölçüde zayıflamasını ve enflasyonist baskıların oluşmasını önlemek için faiz oranlarını artırmaya zorlayabilir.

2018 yılından bu yana devam eden makro-finansal baskılar, politika tamponlarını tüketti ve Türkiye ekonomisini kırılgan hale getirdi. Dış finansman gereksinimleri halen oldukça büyük olmasına rağmen (Şekil 13), uluslararası rezervler gibi makroekonomik tamponlar artık daha düşüktür ve finansal sektörün sağlıklı kalmasına daha bağımlı durumdadır. Örneğin Merkez Bankası'ndaki Gayrisafi Uluslararası Rezervler (GUR), Merkez Bankası'nın ticari bankacılık sektörüne olan döviz yükümlülüklerinin altındadır.

Türkiye, aşırı dış volatilitéyi yumuşatmak için daha az kaynağa sahip olduğundan dolayı, herhangi bir ciddi dış dalgalanmayı aşma olanağı daha düşük durumdadır. Bu tür olaylar şirketlere, hanehalklarına ve finansal sektöre zarar verecek ve kaçınılmaz olarak büyüme beklentilerini düşürecektir. Bu riskler göz önüne alındığında, Merkez Bankasına GUR seviyesini önemli ölçüde yükseltmesi ve kısa vadeli akışlar sonrası net rezervler seviyesini tekrar pozitif bölgeye getirmesi tavsiye edilmektedir.

Şekil 13: Dış finansman ihtiyaçları önemli seviyelerde

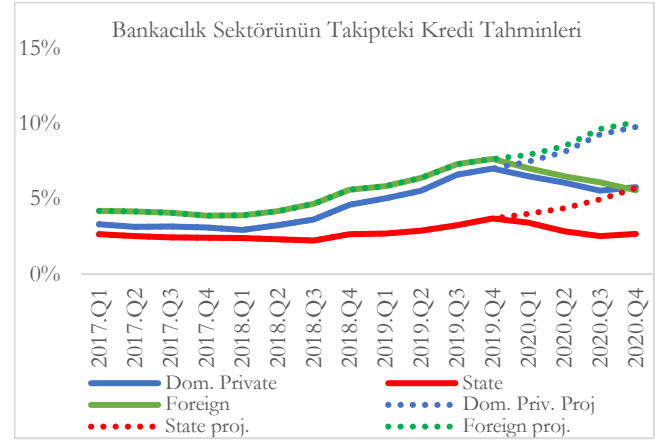
Merkez Bankası'nın enflasyonu düşürme konusunda sağlam bir kararlılık sergilemesi makroekonomik istikrarın yeniden tesis etmek için gerekli olacaktır. Türkiye, enflasyonda kalıcı bir düşüşü sağlamak için sağlam bir para politikası duruşu izleme konusunda kararlılığını açıklamakla birlikte, son iki yılda üç Merkez Bankası başkanının görevden alınması, gelecekteki politika sürecine ilişkin belirsizliği artırmış ve enflasyonun kötüleşmesi ve piyasada volatilité beklentilerini

güçlendirmiştir. Ana görevi olarak enflasyon hedeflemesi ve fiyat istikrarına açık bir şekilde bağlı kalması Merkez Bankası'nın yararına olacaktır. Para politikasının erken bir şekilde gevşemesi Merkez Bankası'nın mevcut politika duruşuna aykırı olacak, enflasyonist beklentileri artıracak ve dış baskılara ve finans kurumları ve şirket bilançolarının zayıflamasına yol açacaktır. Mart 2021'de uygulamaya konulan Ekonomik Reform Programı (ERP), ekonomik toparlanmayı ve istikrarı desteklemek için faydalı bir çözümdür, ancak istenen sonuçlara ulaşabilmesi için sağlam bir makroekonomik politika çerçevesine ihtiyaç duyulmaktadır. Yetkililerin devam eden reform programının bir parçası olarak Merkez Bankası bağımsızlığını pekiştirmeye yönelik adımları da ERP'nin amacını destekleyecektir.

Bilançolarını eski haline getirmesi için bankacılık sektörünün desteklemesi üzerinde odaklanmak; riskleri azaltmada ve gelecekteki büyümenin yolunu açmada kilit rol oynayacaktır. Geçtiğimiz yıl yaşanan hızlı kredi artışı, finansal sektördeki sıkıntılı varlık sorunlarını artırdı. COVID-19 salgınının başlangıcından bu yana yürürlükte olan erteleme önlemleri, bankacılık sektörünün sıkıntılı varlıklarının gerçek durumunu şu anda gözlemlenemez hale getirmektedir. Ancak takibe düşen kredileri ve sermaye yeterlilik oranlarını tahmin etmeye yönelik simülasyonlar, bankaların uğraşmaları gereken önemli miktarda bir sıkıntılı varlık birikimine sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle bankacılık sektörünün ihtiyatlı tamponları göz önüne alındığında, büyük sistemik riskler oluşturma olasılığı pek muhtemel olmamakla birlikte, makroihtiyadi rahatlatma, erteleme ve yeniden yapılandırma önlemleri olmasaydı takipteki kredilerin ve ikinci aşama kredilerin miktarlarının bildirilen seviyelere göre önemli ölçüde artacağı tahmin edilmektedir (Şekil 14).

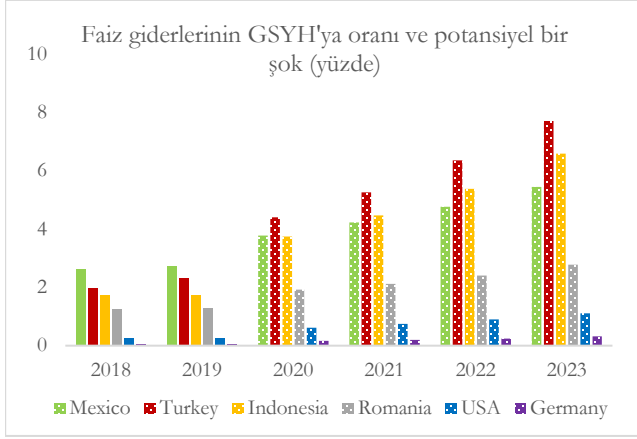
Yetkililer, rahatlatıcı önlemleri geri çekmenin yanı sıra, iflas ve borç çerçevelerini güçlendirerek sıkıntılı varlıkların düzenli ve etkin bir şekilde çözümlenmesini destekleyebilir. Son zamanlarda yetkililer takipteki kredilerin çözümüne ilişkin bazı reform başlıkları ortaya koymuştur ancak bu konuda bütüncül bir yaklaşım sunulmamıştır.

Şekil 14: Takipteki krediler rahatlatıcı önlemler kapsamında bildirilenden çok daha yüksek olabilir

Mali hareket alanı sınırlı olsa da, kapsayıcı bir toparlanmanın sağlanmasına yardımcı olmak için şirketler ve hanehalkları için önemli düzeyde hedefli destek sağlama imkanı mevcuttur. Türkiye zorlu geçen 2020 yılında görece düşük bir bütçe açığı verdi, ancak gelecekte, bütçeden verilen garantiler ve kamu bankalarının sermayelendirilmesi ihtiyacı önemli ölçüde bütçeye yük olabilir. Türkiye'nin dış piyasa riskine yüksek oranda maruz olması ile birlikte düşünüldüğünde bu durum yetkililerin kamu borcunda büyük artışlardan kaçınmak için ihtiyatlı davranmaları gerektiği anlamına gelmektedir. Faiz giderleri şu anda yüksek olmamakla birlikte, Türkiye olumsuz bir finansman maliyeti şokuna karşı özellikle kırılgan durumdadır (Şekil 15). Bununla birlikte, bütçeden karşılanmaya devam eden kilit önemdeki hedefli COVID-19 sonrası mali destek önlemlerinin maliyetleri sınırlı olacaktır ve bu yıl boyunca belirsizliğini koruması muhtemel bir toparlanmayı güvence altına alınmasında önemli olabilecektir.

Şekil 15: Simülasyonlar kamu bütçesinin dış finansman şoklarına karşı kırılğan olduğunu göstermektedir

Uluslararası pazara erişimi ve ekonomik entegrasyonu artıran tedbirler, Türk şirketlerinin büyümesini ve daha verimli olmasını destekleyecektir. Çoğu durumda ikili veya çok taraflı anlaşmalara bağlı olmakla birlikte, Türk firmalarının mal ve hizmet ticareti yapma ve uluslararası yatırım yapma yeteneği, hem talebi artırmanın hem de yeni teknoloji ve uygulamaları benimseyerek verimlilikte kazançlar elde etmenin önemli bir yoludur. AB ile Gümrük Birliğinin bir ortağı olarak, üçüncü taraf ülkelerle tarifersiz ticarete ortak erişim sağlamak için Türkiye'nin AB ile birlikte hareket etmesi önemlidir.

Yeşil bir toparlanmayı teşvik etmek ve yeşil bir dönüşümü başlatmak için alınan önlemler, küresel piyasaların karbonsuzlaştığı bir süreçte Türkiye'ye rekabet avantajı sağlayabilir. Önemli ölçüde belirsizlikler sürmekle birlikte, Türkiye'nin kilit ekonomik ortağı Avrupa Birliği'ndeki gelişmeler, karbonsuzlaştırmanın artan bir hızla ilerleyeceğini göstermektedir. Türkiye, zaman içinde düşük karbonlu piyasalara uyum planlamasında firmaları desteklemek için COVID-19 ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere mevcut politika çerçevelerini uyarlama fırsatından yararlanabilir. Alınabilecek önemli tedbirler arasında, hem finansal sektörü yeşil hale getirmeye yönelik kurumsal çerçevede planlanan güçlendirme hem de ulusal bir emisyon ticareti programı ve karbon emisyonlarıyla bağlantılı vergi ve harcama programları yer alabilir.